

w sprawie ustanowienia herbu, flagi, baneru i pieczęci Gminy Czerwonka.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 13 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz art.3 ust.1 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach (Dz. U. z 1978 r. Nr 31, poz.130 z późn. zm.)

uchwała się co następuje:

§ 1

Ustanawia się symbole Gminy Czerwonka: herb, flagę, baner i pieczęć, mające stanowić trwałe znamiona tożsamości wspólnoty samorządowej, symbolizując więź historyczną, kulturową i społeczno – ekonomiczną mieszkańców gminy.

§ 2

1. Herb Gminy Czerwonka wyobraża w polu czerwonym krzyż kawalerski srebrny, otoczony wieńcem z 7 róż srebrnych z środkami i listkami złotymi, 7 par listków olchowych, na obręczy złotej z 7 parami takichż koleców. Całość na tarczy typu hiszpańskiego.
2. Graficzny wzór herbu stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 3

1. Flagę Gminy Czerwonka stanowi płat o proporcjach 5:8 (szerokość do długości), na białym płacie, ponad czerwonym polem, oddzielonymi linią falistą, umieszczony jest herb centralnie herb Gminy. Proporcja wysokości pola czerwonego, falistego (licząc od grzbietów fal) do wysokości flagi, wynosi 1/5.
2. Wzór graficzny flagi stanowi załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 4

1. Baner Gminy Czerwonka stanowi płat o proporcjach 1:4 (szerokość do wysokości), będący pionowym odwzorowaniem flagi.
2. Wzór graficzny baneru stanowi załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 5

1. Ustanawia się pieczęć Gminy Czerwonka.
2. Pieczęć, okrągła, o średnicy 36 mm, wyobraża w polu pieczętnym godło herbu Gminy Czerwonka. W otoku napis majuskułny: GMINA CZERWONKA. Wyrazy rozdzielają dwa krzyże kawalerskie.

§ 6

1. Ustanawia się pieczęć Rady Gminy Czerwonka.

2. Pieczęć, okrągła, o średnicy 36 mm, wyobraża w polu pieczętnym godło herbu Gminy Czerwonka. W otoku napis majuskulny: RADA GMINY CZERWONKA. Wyrazy rozdzielają dwa krzyże kawalerskie.

§ 7

1. Ustanawia się pieczęć Wójta Gminy Czerwonka.
2. Pieczęć, okrągła, o średnicy 36 mm, wyobraża w polu pieczętnym godło herbu Gminy Czerwonka. W otoku napis majuskulny: WÓJT GMINY CZERWONKA. Wyrazy rozdzielają dwa krzyże kawalerskie.

§ 8

1. Herb, flaga lub baner gminy umieszczone będą w sali obrad Rady Gminy, w pomieszczeniach Urzędu Gminy oraz innych budynkach gminnych.
2. Herb, flaga i baner eksponowane będą z okazji publicznych uroczystości gminnych w miejscu ich odbywania oraz umieszczane w innych miejscach za zgodą Rady Gminy.
3. Herb umieszczany będzie na ceremonialnych drukach urzędowych przewodniczącego rady oraz wójta.

§ 9

Herb gminy może być używany na przedmiotach przeznaczonych do celów handlowych i reklamowych wyłącznie za zgodą Wójta Gminy Czerwonka .

§ 10

1. W przyszłości wyobrażenie herbu Gminy Czerwonka może być wprowadzone na inne pieczęcie instytucji samorządowych tylko w trybie odrębnej uchwały.
2. Regulamin użycia symboli Gminy Czerwonka stanowi załącznik nr 4 do niniejszej uchwały.
3. Uzasadnienie heraldyczno-historyczne wraz z załącznikami stanowią załącznik nr 5 do niniejszej uchwały.

§ 11

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Czerwonka.

§ 12

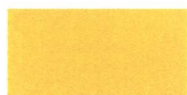
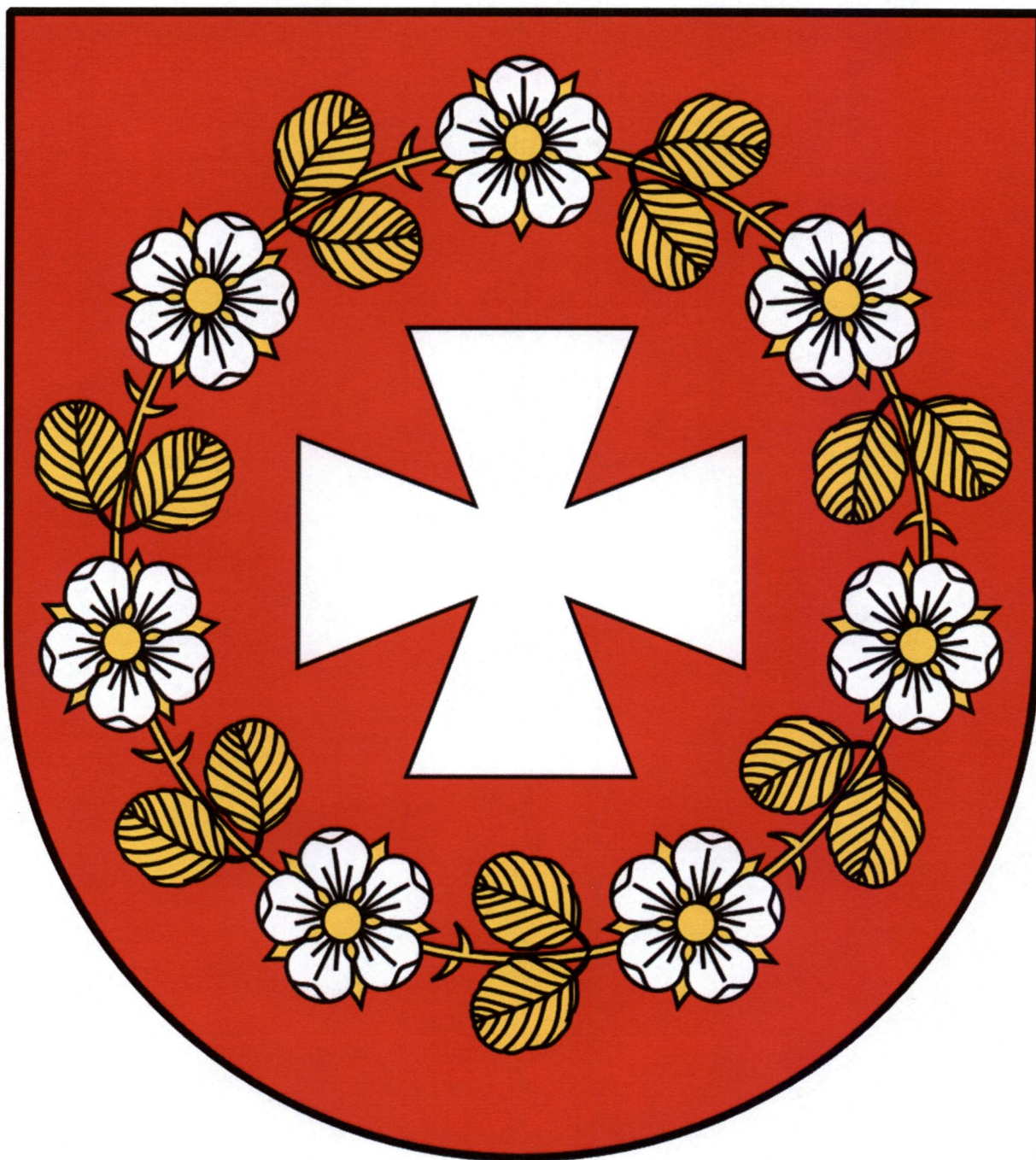
Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego .

PRZEWODNICZĄCY RADY

Wiesław Widomski

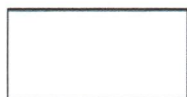
Wzór graficzny herbu gminy Czerwonka

C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

PRZEWODNICZĄCY RADY

Widomski
Wiesław Widomski

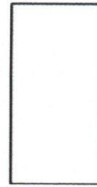
Wzór graficzny flagi gminy Czerwonka

C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

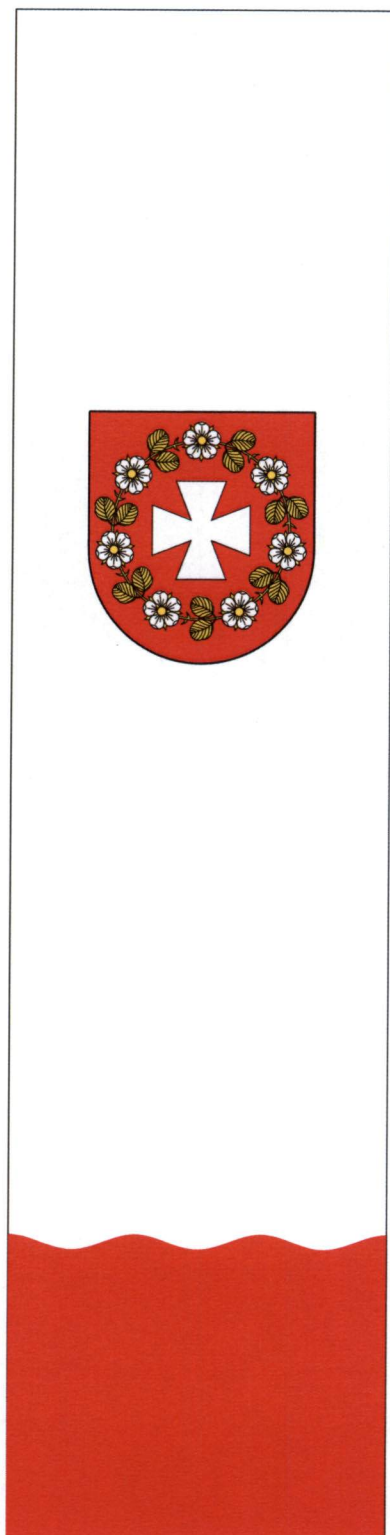
C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

PRZEWODNICZĄCY RADY

Wiesław Wiśniewski
Wiesław Wiśniewski

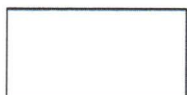
Wzór graficzny baneru gminy Czerwonka

C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

PRZEWODNICZĄCY RADY

Wiesław Widomski

REGULAMIN UŻYCIA SYMBOLI GMINY CZERWONKA

DZIAŁ I. REGULAMIN UŻYWANIA HERBU GMINY CZERWONKA

Herb Gminy Czerwonka w symboliczny sposób informuje o mieszkańcach, terytorium oraz o władzach samorządowych gminy. Prezentacje herbu gminy muszą być staranne, estetyczne i godne.

- 1) Herb Gminy Czerwonka – obok flagi – jest najważniejszym zewnętrznym znakiem rozpoznawczo – własnościowym gminy i symbolem lokalnej społeczności
- 2) Herb umieszczany jest w sali obrad Rady Gminy, w pomieszczeniach Urzędu Gminy oraz na budynkach, należących do samorządowych władz Gminy Czerwonka. Prawo do wykorzystywania herbu przysługuje Wójtowi i Radzie Gminy oraz podległym im instytucjom.
- 3) Herb umieszczany jest z okazji publicznych uroczystości gminnych w miejscu ich odbywania.
- 4) Herb umieszczany jest w innych miejscach za zgodą Wójta Gminy.
- 5) Herb umieszczany jest na pieczęciach herbowych, emblematach, insygniach i innych symbolach władz samorządowych Gminy.
- 6) Herb umieszczany jest na drukach urzędowych Wójta i Przewodniczącego Rady Gminy Czerwonka.
- 9) Herb może być wykorzystywany w akcjach promocyjnych, prowadzonych przez agendy Gminy, działające z upoważnienia Wójta.
- 10) Użycie herbu przez instytucje, działające poza strukturami Gminy Czerwonka, także przez organizacje społeczne – zwłaszcza w celach handlowych i reklamowych – może nastąpić tylko za zgodą Wójta.

DZIAŁ II. REGULAMIN UŻYWANIA FLAGI GMINY CZERWONKA

Flaga Gminy Czerwonka w symboliczny sposób informuje o mieszkańcach, terytorium oraz o władzach samorządowych gminy. Należy troszczyć się aby jej prezentacje były staranne, estetyczne i godne.

- 1) Flaga Gminy Czerwonka jest zewnętrznym znakiem rozpoznawczym lokalnej wspólnoty terytorialnej. Jest – obok herbu gminy – najważniejszym symbolem lokalnej społeczności.
- 2) Flaga z herbem współtworzy wystrój symboliczny sali obrad Rady Gminy oraz gabinetów Wójta i Przewodniczącego Rady Gminy.
- 3) Flagę Gminy podnosi się z okazji świąt państwowych i uroczystości lokalnych na budynkach lub przed budynkami, będącymi siedzibą samorządowych władz gminnych oraz w miejscach publicznych, wskazanych przez władze Gminy.

- 4) Flagę Gminy w dni powszednie podnosi się na budynkach władz gminnych.
- 5) Flaga Gminy może pozostawać na maszcie od świtu do zmroku. Jeśli pozostaje dłużej, musi być dobrze oświetlona.
- 6) Flaga nie może dotykać podłoża.
- 7) W dniach żałoby, ogłoszonej przez władze państwowe lub lokalne należy:
  - a) rano podnieść flagę na szczyt masztu, a następnie opuścić ją do połowy wysokości masztu,
  - b) wieczorem podnieść flagę do szczytu masztu, a następnie powoli opuszcza na dół,
  - c) jeśli flaga umieszczona jest na maszcie skośnym należy przewiązać ją czarną wstęgą.
- 8) Na jednym maszcie można podnieść tylko jedną flagę.
- 9) W przypadku podniesienia kilku różnych flag należy kierować się następującymi zasadami:
  - a) kolejność powinna odpowiadać hierarchii – państwowa, wojewódzka, powiatowa, gminna, służbowa, inne (np. szkoły, klubu sportowego, przedsiębiorstwa),
  - b) wśród flag zajmujących w hierarchii identyczne miejsce pierwszeństwo przysługuje zawsze fladze gospodarza,
  - c) wszystkie maszty muszą być jednakowej wysokości, a odległość między masztami nie może być mniejsza niż $\frac{1}{5}$ wysokości masztu,
  - d) wszystkie flagi muszą mieć jednakową szerokość,
  - e) szerokość flagi na maszcie stojącym nie może być mniejsza niż $\frac{1}{6}$ wysokości masztu oraz nie może być większa niż $\frac{1}{4}$ wysokości masztu; szerokość flagi na maszcie skośnym nie może być mniejsza niż $\frac{1}{3}$ długości masztu oraz nie może być większa niż $\frac{1}{2}$ długości masztu.
- 10) Flaga podniesiona musi mieć czytelne barwy i godło, nie może być brudna, pomięta i postrzępiona. Flagę zużytą należy ceremonialnie spalić, co jest jedynym godnym sposobem jej zniszczenia.

DZIAŁ III. REGULAMIN UŻYCIA OKRĄGŁEJ PIECZĘCI URZĘDOWEJ Z HERBEM GMINY CZERWONKA

- 1) Dysponentem okrągłej pieczęci urzędowej z herbem Gminy Czerwonka (dalej zwanej pieczęcią herbową) są samorządowe władze lokalnej wspólnoty.
- 2) W posiadaniu samorządowych władz Gminy Czerwonka mogą znajdować się: tłok pieczętny do odciskania w tuszu, tłok pieczętny do odciskania w materiale plastycznym (wosk, lak) oraz tłok pieczętny do wykonywania odcisków tłoczonych w papierze.
- 3) Okrągła pieczęć herbowa zajmuje szczególne miejsce w systemie pieczęci władz samorządowych Gminy.
- 4) Odciski okrągłej pieczęci herbowej służą do uwierzytelniania szczególnie ważnych i uroczystych dokumentów, wydawanych przez władze samorządowe Gminy, a do takich należą: uchwały Rady Gminy, dyplomy i nominacje oraz umowy międzyregionalne.
- 5) Zgodę na odcisnięcie okrągłej pieczęci herbowej – zgodnie z zakresem uprawnień – wydaje Wójt lub Rada Gminy.
- 6) Odcisnięcie okrągłej pieczęci herbowej pod dokumentem kończy cykl kancelaryjnych prac nad dokumentem, jest poświadczeniem przeprowadzenia kancelaryjnej kontroli czystopisu i razem z podpisem Wójta lub Przewodniczącego Rady Gminy jest świadectwem nadania mocy prawnej postanowieniom dokumentu.

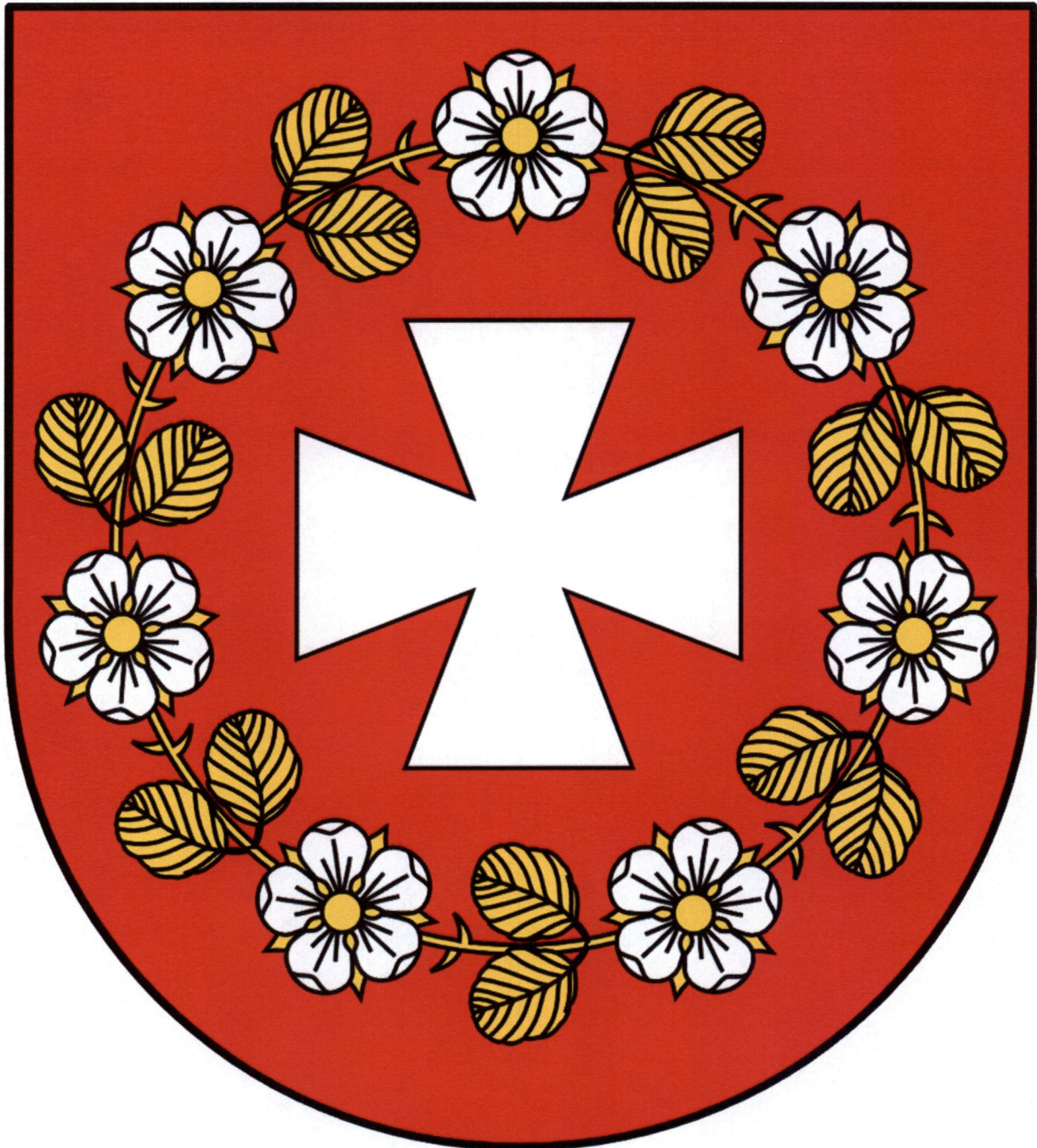
- 7) Okrągłe pieczęcie herbowe mogą być odciskane w tuszu o kolorze czerwonym, laku o kolorze czerwonym, tłoczone w papierze lub wyciskane w wosku o barwie naturalnej.
- 8) Odciski okrągłej pieczęci herbowej, wykonane w tuszu, wosku, laku lub tłoczone w papierze powinny być umieszczane na dokumencie bezpośrednio pod tekstem.
- 9) Szczególnie uroczyste dokumenty uwierzytelnione mogą być pieczęcią wykonaną w wosku umieszczoną w metalowej lub drewnianej puszcze, przywieszanej do dokumentu na jedwabnych sznurach o barwach gminy.
- 10) Miejscem ceremonialnego przechowywania i eksponowania okrągłej pieczęci herbowej jest gabinet Wójta.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Wiesław Włodarski

Uzasadnienie heraldyczno-historyczne
projektów symboli gminy Czerwonka

Spis treści

Wprowadzenie do heraldyki	3
Podstawowe zasady heraldyki	4
Charakterystyka gminy Czerwonka	5
Warunki przyrodnicze	5
Zabytki gminy	5
Rys historyczny gminy Czerwonka	6
Kalendarium ważniejszych wydarzeń w historii gminy Czerwonka	8
Tradycje heraldyczne na terenie gminy	9
Herb Czerwonki bądź innych sołectw Gminy	9
Miejscowa heraldyka szlachecka	9
Możliwości utworzenia herbu gminy	13
Odrzucone projekty herbu gminy Czerwonka.....	16
Herb gminy Czerwonka	18
Flaga gminy Czerwonka	18
Pozostałe symbole gminy	18
Kwestie techniczne.....	19

Wprowadzenie do heraldyki

Słowo herb pochodzi z czeskiego *erb*, co z kolei jest kalką niemieckiego *Erbe*, oznaczającego dziedzictwo. Już sama etymologia tego określenia wskazuje na sposób w jaki herby pojawiły się w naszym kręgu kulturowym. Te graficzne znaki związane były początkowo tylko z rodami rycerskimi, używane przez nie jako znaki rozpoznawcze na polu bitewnym. Pomysł powstał prawdopodobnie w dobie wypraw krzyżowych, kiedy zachodziła potrzeba odróżnienia od wroga obcego sobie rycerstwa, pochodzącego nierzadko z różnych krajów. Zbiór początkowo prostych figur szybko poszerzono, inspirując się m.in. zaobserwowanymi w czasie krucjat wzorami na orientalnych dziełach sztuki. Do Polski, herby dotarły w XIII wieku, prawdopodobnie z Niemiec i Czech przez Śląsk¹.

Herby miejskie pojawiły się w naszym kraju niemal równocześnie z rodowymi. Nowe formy samorządności nadawane miastom od XIII wieku wymagały wprowadzenia dla ich odpowiedniej symboliki, podkreślającej ową samorządność. Herby miejskie umieszczano głównie na pieczęciach².

Herby ziemskie, które są głównym obiektem naszego zainteresowania, symbolizować miały wszelkie terytoria, różniące się rozmiarami i rangą polityczną. Najstarsze herby ziemskie w Polsce pojawiły się jako herby księstw dzielnicowych w XIII wieku. Pierwsze znane przedstawienie pochodzi z co najmniej 1222 roku i zawiera konną postać księcia Kazimierza I opolsko-raciborskiego, trzymającego tarczę ze śląskim orłem. Użycie tego ptaka w różnych wariantach szybko stało się powszechne na ziemiach polskich. Dawne herby księstw niejednokrotnie przekształciły się w herby województw i niektóre ich elementy możemy podziwiać do dzisiaj³.

Gminy są uprawnione do posiadania herbu dopiero od 1990 roku, zgodnie z ustawą z dn. 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, której odpowiedni punkt mówi, że w gestii gminy leży: *podejmowanie uchwał w sprawach: herbu gminy, nazw ulic i placów publicznych oraz wznoszenia pomników*⁴. Należy zauważyć, że ustawa z niewiadomych powodów omijała flagi. 29 grudnia 1998 r. zmodyfikowano ten zapis. Stosowny artykuł otrzymał nowe brzmienie: *Jednostki samorządu terytorialnego mogą ustanawiać, w drodze uchwały organu stanowiącego danej jednostki, własne herby, flagi, elementy oraz insygnia i inne symbole*. Wzory symboli, o których tu mowa, muszą być ustanawiane, co mocno zaakcentowała nowela do ustawy, w zgodzie z zasadami heraldyki, weksylologii i z uwzględnieniem miejscowej tradycji historycznej. Symbole przyjęte przez lokalne władze ustawodawcze podlegają zaopiniowaniu, co też określiła poprawiona ustawa, przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej⁵. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji rozporządzeniem z dnia 20 stycznia 2000 r. powołał 13-to osobową Komisję Heraldyczną, czuwającą nad poprawnością projektowanych herbów. Wnioski wpływające do Komisji Heraldycznej powinny zawierać barwne projekty rysunkowe herbów i flag (po dwa egzemplarze), ich opis, uzasadnienie merytoryczne oraz tekst uchwały o przyjęciu projektów przez jednostki samorządowe⁶. Opinia Komisji Heraldycznej – zgodnie z prawem – powinna zostać sformułowana w ciągu trzech miesięcy od złożenia prośby.

¹ A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 29

² A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 64

³ A. Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 86-88

⁴ *Dziennik Ustaw*, 1990, nr 16, poz. 95, art. 18, pkt. 13

⁵ *Dziennik Ustaw*, 1998, nr 162, poz. 1126, art. 5

⁶ S. K. Kuczyński, „Komisja Heraldyczna rozpoczęła działalność”, *Biuletyn PTH*

Podstawowe zasady heraldyki

Heraldyka polska nigdy nie wypracowała jednolitego systemu heraldycznego, ani żadnego powszechnego zbioru zasad. Tworząc herby trzeba postępować zgodnie ze wskazówkami proponowanymi przez autorów współczesnych publikacji o charakterze heraldycznym, którzy zasady tworzyli w oparciu o niekompletne prace dawnych heraldyków polskich i opracowania zachodnie.

Podstawowymi elementami herbu są tarcza i godło. Kształty tarczy herbowej zmieniały się na przestrzeni lat. Pierwsze tarcze na ziemiach polskich, tak zwane gotyckie miały, zgodnie z ówczesną stylizacją, spód wycięty w łuk ostry. Wiek XV i Renesans przyniósł powrót do form Antyku, między innymi do łuków półkolistych i tak właśnie wycięte są spody ówczesnych tarcz – tak zwanych hiszpańskich. W zestawieniu tym pominiemy następną modę umieszczania herbów na wyszukanych tarczach o barokowo i rokokowo zdobionych kartuszach. Kolejnym typem tarczy, który nas interesuje jest XVIII i XIX wieczna tarcza francuska, upowszechniona w polskiej heraldyce przez twórców Albumu Heroldii Królestwa Polskiego, tworzących nowe herby na potrzeby miast, które dokumentacje swych herbów utraciły. Tarcza ta jest niemal prostokątna, z zaokrąglonymi dolnymi rogami i małym ostrzem pośrodku spodu⁷.

Współcześnie zaleca się projektowanie herbów z wykorzystaniem tarczy hiszpańskiej, ze względu na jej prostotę, przejrzystość i względną pojemność, oraz nawiązanie do złotego wieku w historii Polski.

Godło, czyli figura kładziona na tarczy, to najistotniejszy element herbu. Zasadniczo każda figura, poddana odpowiedniej stylizacji, może stać się godłem herbowym. Oczywiście należy unikać takich absurdalnych i niekojarzących się z heraldyką figur jak pojazdy czy fabryki. Godło, lub godła powinny być umieszczone centralnie i wypełniać tarczę herbową, ale nie dotykać do brzegów (wyjątkiem są tu np. przedstawienia wody, ziemi, lub murów obronnych). Nie zaleca się stosowania dodatkowych podziałów tarczy celem umieszczenia kilku godeł (poza wyjątkami), ale umieszczenie figur na jednym, wspólnym polu⁸.

Ścisłym regułem podlegają też barwy w herbie. W Polsce wyróżnia się 7 tak zwanych tynktur heraldycznych: złoto, srebro, czerwień, błękit, zieleń, czerń. Czasami dodaje się do tego barwę cielistą, purpurową i brunatną. W powyższym wyliczeniu wyróżnia się dwa metale – złoto i srebro, zaś resztę określa się mianem barw. Oczywiście najszlachetniejsze są kolejno złoto i srebro. Czerwień, jako barwa życiodajnej krwi, również stoi wysoko w hierarchii kolorów. Łączenie barw i metali reguluje zasada alternacji heraldycznej, która zabrania sąsiedzowania dwóch barw i dwóch metali. Wyjątkiem jest barwa czarna i cielista, które mogą sąsiedzować ze wszystkim. Zasada alternacji ma na celu wyróżnienie godeł z tarczy, tak aby herb był czytelny nawet z dużej odległości. Obowiązuje ona również w przypadku flag^{9 10}.

Pokrótkie należy powiedzieć też o języku opisywania herbów, zwanym blazonowaniem. Podstawową jego własnością jest opisywanie herbu od strony rycerza trzymającego tarczę, w związku z tym strony w opisie są odwrotne niż te, wynikające z rysunku. Kolejne zasady blazonowania, zaproponowane przez Alfreda Znamierowskiego, opisywanie nakazują rozpocząć od podania barwy pola, następnie zaś – figur. Barwy figur podajemy po określeniu ich nazwy i położenia. Istnieją położenia niektórych godeł, uznawane za standardowe i wówczas ich nie określamy. Na przykład dla miecza jest to

⁷ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 16

⁸ A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 29

⁹ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 38-42

¹⁰ A. Znamierowski, *Insignia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003, s. 35

położenie ostrzem w dół. W przypadku położenia odwrotnego do naturalnego, używa się określenia „na opak”. Miecz ostrzem w górę będzie zatem położony na opak. Istnieje 9 głównych stref, które określają położenie figur w herbie. Są to kolejno – prawy górny róg, środek głowicy, lewy górny róg, na prawo od środka, środek tarczy (położenie standardowe), na lewo od środka, na prawo od ostrza, ostrze (podstawa), na lewo od ostrza. Nazwy tych miejsc nie są ustalone i dopuszcza się inne określenia, jeśli tylko opisują one położenie precyzyjnie¹¹.

Charakterystyka gminy Czerwonka

Gmina Czerwonka to gmina wiejska w powiecie makowskim województwa mazowieckiego. Głównym zajęciem mieszkańców jest rolnictwo. Potencjalnym obszarem zatrudnienia może być turystyka. W skład gminy, oprócz miejscowości Czerwonka, wchodzi jeszcze sołectwa Adamowo, Budzyno-Bolki, Budzyno-Lipniki, Budzyno-Wałędzięta, Cieciorki Szlacheckie, Cieciorki Włociańskie, Ciemniewo, Czerwonka, Dąbrówka, Guty Duże, Guty Małe, Jankowo, Janopole, Kałużyczyn, Krzyżewo-Jurki, Krzyżewo-Marki, Lipniki, Mariampole, Nowe Zacisze, Perzanowo, Ponikiew Wielka, Sewerynowo, Soje, Tłuszcz, Ulaski. Na powierzchni 110,59 km² mieszka tutaj około 2600 ludzi. Do 1973 gmina nosiła nazwę *Gmina Perzanowo*, ale siedzibą władz była Czerwonka¹².

Warunki przyrodnicze

Według fizyczno-geograficznego podziału Polski Gmina leży na Nizinie Północno-Mazowieckiej pomiędzy doliną Orzyca i Narwi na Wysoczyźnie Ciechanowskiej. Teren gminy charakteryzuje się niskim stopniem degradacji środowiska przyrodniczego i zalicza się do obszaru funkcjonalnego Zielonych Płuc Polski. 42% powierzchni Gminy porastają lasy, głównie mieszane¹³.

Zabytki gminy

Na terenie gminy Czerwonka wg danych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków obiektem ujętym w ewidencji konserwatorskiej jest jedynie Kościół parafialny p.w. Św. Marii Magdaleny z drugiej połowy XIX wieku w miejscowości Czerwonka¹⁴.

¹¹ A. Znamierowski, *Herbarz Rodowy*, Warszawa 2004, s. 79-85

¹² Informacje Gminy

¹³ *Program Ochrony Środowiska Gminy Czerwonka na lata 2006 – 2011*

¹⁴ *Program Ochrony Środowiska Gminy Czerwonka na lata 2006 – 2011*

Rys historyczny gminy Czerwonka

Teren obecnej gminy został pierwotnie zasiedlony już w epoce kamienia, zaś osadnictwo trwało jeszcze w epoce brązu. Świadczą o tym odkryte stanowiska archeologiczne w Tłuszczu, Adamowie, Janopolu, Ponikwi Wielkiej, Jankowie, Budzynie Bolkach i Budzynie Walędziętach. Następnie w materiale archeologicznym występuje przerwa. To, oraz brak w nazewnictwie miejscowości nazw „patriotycznych” zakończonych na „-ice”, świadczy o pustce osadniczej w wiekach VI-X. Dopiero w XI-XII wieku założono pierwsze osady rycerskie w Zawadach Ponikwi, Ponikwi Wielkiej, Lipnikach, Janopolu, Jankowie, Budzynie Walędziętach, Budzynie Bolkach i Czerwonce. Kolejna wielka fala osadnicza na terenie Mazowsza miała miejsce w XIV-XV wieku i była związana z osadnictwem szlacheckim. Osadnicy przybywali spod Ciechanowa, Płocka i Zakroczymia. Szlachta osiadała głównie w rejonie Czerwonki i to właśnie z tą falą osadnictwa należy wiązać początek stolicy gminy, a także wsi: Lipniki, Jankowo, Perzanowo, Mariampole, Krzyzewo, Dąbrówka, Cieciorki, Adamowo. Zagospodarowanie nowych terenów odbywało się tutaj z dwóch kierunków, tj. od zachodu z doliny Orzyca i od wschodu z doliny Narwi i jej lokalnych dopływów Róžu i Różanicy. Natomiast obszar wododziałowy pomiędzy tymi rzekami porośnięty lasami i zakrzaczeniami był zasiedlany i zagospodarowywany najpóźniej w tych stronach.

Teren gminy przed 1361 należał do kasztelanii zakroczymskiej, która w latach 1355-58 była lennem księcia mazowieckiego Siemowita III Trojdenowicza, po czym ponownie wróciła do króla. Po śmierci Kazimierza Wielkiego w 1370, księżę objął w posiadanie ziemię zakroczymską i całe Mazowsze. Od 1374 teren gminy należał do nowo utworzonej ziemi makowsko-różańskiej. Wydzielenie tej ziemi związane było z podziałem Mazowsza między synów Siemowita III; ziemię zakroczymską z Makowem i Różanem otrzymał Janusz I, zaś po jego śmierci w 1429 odziedziczył je jego wnuk, Bolesław IV. Bolesław zmarł w 1454 pozostawiając czterech nieletnich spadkobierców, w imieniu których do 1471 rządziła babka, księżna Anna. Dorośli książęta podzielili między siebie ojcowiznę i ziemia makowsko-różańska dostała się we władanie Januszowi III ciechanowskiemu. Ten zmarł bezpotomnie w 1495, zostawiając ziemię najstarszemu bratu, Konradowi III. Konrad zmarł w 1503 i rządy w imieniu małoletnich synów ponownie objęła regentka – ich matka, Anna Radziwiłłówna. Od 1517 bracia rządzili Mazowszem wspólnie. W roku 1524 zmarł najstarszy brat, księżę Stanisław, zaś dwa lata po nim – młodszy brat, księżę Janusz III. Po nich jeszcze kilka miesięcy rządziła księżna Anna, po czym Mazowsze, wraz z ziemią makowsko-różańską i Czerwonką, przeszło do Korony.

W czasach staropolskich, teren obecnej gminy był bardzo lesisty. Według opisu z 1479 roku, na północ od Makowa aż do Krzyzewa wzdłuż rzeki Orzyc rozciągał się las zwany Różanica. Prawdopodobnie sięgał on aż do wsi Cieciorki. Tereny dzisiejszej gminy Szeków oddzielał od Czerwonki las zwany Wąskim. Natomiast na wschód od Orzyca rozciągał się las Rzewień, z licznymi uroczyskami i bagnami.

Lustracja z 1565 roku, wymieniająca m.in. wieś Perzanowo, opisuje ten leśny krajobraz:

Bór ku tej wsi jest dobry, którego jest wzdłuż mila wielka, a wszere półmle, ma w sobie drzewo rozliczne i ku budowaniu godne.

Prawdopodobnie opis ten dotyczy Wąskiego Lasu. Las Rzewień natomiast wzmiankowany jest w nadaniu z 1426 roku księcia Janusza I czterdziestu włók tego lasu dla Magnuszewa. Las ten prawdopodobnie dzieli nazwę z miejscowością Rzewnie, co pozwala się domyślać, że sięgał aż do Narwi.

Okoliczne bory, ze względu na ubogie gleby oraz obecność działów wodnych, nie należały do zbyt szlachetnych; tym niemniej były eksploatowane przez miejscową ludność. Zachował się zapis z 1523, stwierdzający, że dziedzic z Budzyna dostarczył plebanowi z Karniewa połowę jelenia, dwie sarny i połowę dzika, za co został zwolniony z długu za sukno i miał otrzymać dodatkową zapłatę – pół kopy groszy. Oprócz łowiectwa, czy nawet kłusownictwa, miejscowa ludność trudniła się także bartnictwem.

Okoliczny krajobraz charakteryzowała też duża liczba małych rzek. Wzmianka o nadaniu przez Janusza I dóbr dziedzicom z Miłów w latach 1414-25 wymienia rzeki Różanica, Korzkiewki i Kownaciska. W roku 1675 niejaki A. Błędostowski miał ufundować miejscowy kościół parafialny, który wybudowano właśnie nad rzeczką, zwaną Czerwonka. Analizując dawne mapy można dojść do wniosku, że to właśnie ta rzeczka, dzisiaj nieistniejąca, udzieliła nazwy wsi Czerwonka. Prawdopodobnymi pozostałościami po tej strudze są stawy: obecnie zasypany Plebański i Szlachecki oraz moczary za drogą graniczną z Dąbrówką. Prawdopodobnie to były miejsca, gdzie struga brała swój początek.

Obszar źródłiskowy Różanicy, aż po miejscowość Soje, był silnie zabagnionym torfowiskiem, porośniętym lasem olszynowym. Podobny obszar sprawiał w czasach staropolskich wielkie trudności osadnicze i komunikacyjne. Przez teren parafii Czerwonka przebiegał tylko jeden trakt, łączący Maków z Różanem, który w 1417 przechodzić miał niedaleko dzisiejszego Perzanowa.

Po trzecim rozbiórce Polski, teren gminy trafił do Prus Nowowschodnich, od 1779 do Kamery Płockiej. Zlikwidowano wówczas powiat makowski. W czasach Księstwa Warszawskiego ziemie te przynależały do departamentu płockiego, zaś po 1815 – do województwa a następnie guberni płockiej. Od 1866 teren należał do guberni łomżyńskiej i powiatu makowskiego. Rok 1866 to także zorganizowanie gminy Perzanowo z siedzibą w Czerwoncu. Do utworzonej wówczas gminy nie należały Tłuszcz, Cieciorki i Zacisze. Tłuszcz należał do gminy Sielc (obecnie gmina Rzewnie), zaś Zacisze i część Cieciorok – do gminy Płoniawy. Po 1918 gmina należała do powiatu makowskiego i województwa warszawskiego. Władze okupacyjne przyłączyły powiat makowski (niem. Landkreis Mackeim) z Czerwonką do Rejencji ciechanowskiej (niem. Regierungsbezirk Zichenau), która weszła w skład prowincji Prusy Wschodnie (niem. Ostpreußen). Po wojnie tereny te były najpierw w powiecie makowskim województwa warszawskiego, następnie, po zniesieniu powiatów w 1975 – w województwie ostrołęckim i od 1999 w powiecie makowskim województwa mazowieckiego. W roku 1973 zmieniono nazwę gminy Perzanowo z siedzibą w Czerwoncu, na gminę Czerwonka¹⁵.

Krótką historia parafii w Czerwoncu

Pod względem przynależności kościelnej, teren dzisiejszej gminy należał pierwotnie do diecezji płockiej i archidiakonatu płockiego. Później, w 1443 wydzielono archidiakonatu pułtuski, zaś w 1693 powstał dekanat makowski, zaś w latach 1963-64 – dekanat różański. Parafia w Czerwoncu została erygowana przez biskupa płockiego, Bonawenturę Madalińskiego, 6 maja 1676 pod wezwaniem Św. Marii Magdaleny. Wydzielono ją z części parafii Szeków, Gąsawa i Różan. Do różańskiej parafii należy ciągle wschodnia część Gminy. Kościół parafialny ufundował A. Błędostowski w 1675, zaś konsekrowano go w 1680. Sto lat później kościół został wyremontowany i rozbudowany kosztem ówczesnego dziedzica Czerwonki, J.A. Ciemnowskiego. Obecny budynek kościoła powstał w latach 1901-5(6) staraniem ks. P. Włostowskiego. Zniszczony w 1944, został odbudowany po wojnie.

¹⁵ Informacje Gminy oraz D. Krupiński, *Narodziny Czerwonki*

Etymologia nazwy gminy

Czerwonka to dość nietypowa nazwa, brak jednoznacznego jej pochodzenia. S. Rospond sugeruje, że nazwa może pochodzić od otynkowanych na czerwono domostw, albo od rdzawego zabarwienia gleby¹⁶. K. Rymut nie podaje żadnej etymologii i odsyła do Rosponda¹⁷. Bardziej przekonujące informacje podają miejscowi badacze. A. Wolff podaje, że miejscowy kościół parafialny został ufundowany w Czerwonce nad rzeczką o tej samej nazwie¹⁸. Etymologii nazwy stolicy gminy należy zatem szukać w etymologii nazwy rzeki. Miejscowy historyk, D. Krupiński przytacza dwie możliwe teorie na ten temat. Pierwsza, którą uznajemy za prawdopodobniejszą i dużo atrakcyjniejszą z dwóch, mówi, że nazwa rzeki wzięta się od **zabarwienia jej wód, które było wynikiem butwienia opadających olszynowych liści**. Druga teoria głosi, iż nazwa pochodzi od choroby zakaźnej, która w istocie miała nawiedzać okolice w 1515 roku¹⁹.

Kalendarium ważniejszych wydarzeń w historii gminy Czerwonka

- IV-I w p.n.e. – pierwsza fala osadnictwa na terenie Gminy,
- XI-XIII w – druga fala osadnictwa na terenie Gminy,
- XIV-XV w. – trzecia fala osadnictwa na terenie Gminy, początek większości wsi, w tym Czerwonki i Perzanowa,
- 1374 – utworzenie ziemi makowsko-różańskiej,
- 1402 – pierwsza wzmianka o wsi Czerwonka, w akcie erekcyjnym parafii Szelków,
- 1675 – fundacja parafii p.w. Św. Marii Magdaleny w Czerwonce,
- 1676 – erygowanie parafii, wydzielenie jej ze struktur parafii w Szelkowie, a także w Makowie i Gąsawie,
- 1680 – konsekrowanie pierwszego, drewnianego kościoła,
- 1772 – Czerwonka w zaborze pruskim (Prusy Nowowschodnie),
- 1779 – Czerwonka w Kamerze Płockiej zaboru pruskiego,
- 1780 – odbudowa i powiększenie kościoła przez J. A. Ciemniewskiego,
- 1812 – Czerwonka w Księstwie Warszawskim, w Departamencie Płockim
- 1816 – Czerwonka w Królestwie Kongresowym, w województwie i guberni płockiej,
- 1866 – Czerwonka w guberni łomżyńskiej, w powiecie makowskim, powołanie gminy Perzanowo z siedzibą w Czerwonce,
- 1901-5(6) – budowa nowego kościoła, pod nowym wezwaniem – Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, staraniem ks. P. Włostowskiego,
- 1918 – Czerwonka w województwie warszawskim, powiecie makowskim, odrodzonej Polski,
- 1939 – Powiat makowski (niem. Landkreis Mackeim) z Czerwonką w Rejencji ciechanowskiej (niem. Regierungsbezirk Zichenau), która weszła w skład prowincji Prusy Wschodnie (niem. Ostpreußen),
- 1945 – gmina Czerwonka w powiecie makowskim województwa warszawskiego,
- 1954 – zniesienie gmin, wprowadzenie gromad,
- 1973 – reaktywacja gmin, zmiana nazwy gminy z Perzanowo na Czerwonka,

¹⁶ S. Rospond, *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*, Wrocław 1984, s. 65

¹⁷ K. Rymut, *Nazwy miejscowe Polski : historia, pochodzenie, zmiany*, Kraków 1997, 228

¹⁸ A. Wolff, *Mazowieckie nazwy terenowe do końca XVI wieku*, Warszawa 1982

¹⁹ D. Krupiński, *Narodziny Czerwonki*

- 1975 – zniesienie powiatów, Czerwonka w województwie ostrołęckim,
- 1999 – Czerwonka ponownie w powiecie makowskim województwa mazowieckiego.

Tradycje heraldyczne na terenie gminy

Herb Czerwonki bądź innych sołectw Gminy

Na terenie gminy Czerwonka nie istniały nigdy miasta, które pieczętowałyby się własnym herbem. Również miejscowe gromady i sołectwa pieczęci herbowych nigdy nie posiadały.

Miejscowa heraldyka szlachecka

Niezwykle bogata jest natomiast tradycja związana z miejscowymi właścicielami ziemskimi.

Wsie leżące obecnie na terenie gminy Czerwonka były często miejscowościami gniazdowymi drobnej szlachty, która od wiosek przyjmowała nazwiska. Duża liczba drobnej szlachty to jedna z cech charakterystycznych Mazowsza w dobie staropolskiej. Poniższa tabela przedstawia zestawienie miejscowości gniazdowych na terenie gminy, razem z miejscowymi rodami i ich herbami.

Miejscowość	Nazwisko	Herb
Budzyno + przysiółki	Budzyński	Dąbrowa albo Szeliga
Ciemniewo	Ciemniewski	Prawdziec
Dąbrówka	Dąbrowski	Dąbrowa
Guty	Gutowski	Jezierza
Krzyżewo + przysiółki	Krzyżewski	Grzymała
Perzanowo	Perzanowski	Jastrzębiec
Ponikiew	Ponikiewski	Trzaska

Tabela 1: Szlachta gniazdowa na terenie gminy Czerwonka²⁰

Rysunek 1: Dąbrowa Budzyńskich i Dąbrowskich²¹

Rysunek 2: Szeliga Budzyńskich²²

Rysunek 3: Prawdziec Ciemniewskich²³

²⁰ A. Pszczółkowski, *Szlachta ziemi różańskiej*

²¹ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Tadeusz Gajl, Bastianow, Voytek S

²² Źródło: Wikipedia, autorstwo: Tadeusz Gajl, Bastianow, Avalokitesvara,

²³ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Steifer,

Rysunek 4: Jezierza Gutowskich²⁴

Rysunek 5: Grzymała
Krzyżewskich²⁵

Rysunek 6: Jastrzębiec
Perzanowskich²⁶

Rysunek 7: Trzaska Ponikiewskich²⁷

Miejscowa heraldyka ziemska

W tradycje heraldyczne gminy wpisuje się naturalnie heraldyka ziemska. Gmina Czerwonka leżała w księstwie, a później województwie mazowieckim, w ziemi różańskiej^{28 29}. Księstwo, a później województwo mazowieckie używało herbu przedstawiającego w polu czerwonym orła srebrnego z orężem złotym. Mniejsze jednostki podziału administracyjnego I Rzeczypospolitej, powiaty i ziemie, przeważnie herbów nie posiadały, tak było też w przypadku ziemi różańskiej.

²⁴ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Tadeusz Gajl, Pobog1524

²⁵ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Tadeusz Gajl, Avalokitesvara

²⁶ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Tadeusz Gajl, Bastianow

²⁷ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Tadeusz Gajl, Bastianow, WarX

²⁸ J. S. Dunin-Borkowski, *Genealogie żyjących utytułowanych rodów polskich*, Lwów 1895, s. 275

²⁹ Z. Gloger, *Geografia historyczna ziem dawnej Polski*, Kraków 1903, s. 171

Rysunek 8: Herb województwa mazowieckiego według Niesieckiego³⁰

Rysunek 9: Współczesna rekonstrukcja herbu województwa mazowieckiego³¹

Po upadku I Rzeczypospolitej, pruskie władze zaborcze nie ustaliły herbów dla swoich nowych nabytków terytorialnych. Pisma urzędowe sygnowano pieczęciami z nazwą jednostki i godłem państwowym. Podobna sytuacja miała miejsce w czasach Księstwa Warszawskiego. Herby otrzymały dopiero województwa a potem gubernie zorganizowane w 1816 roku na Kongresie Wiedeńskim w Królestwo Polskie. Tereny gminy Czerwonka weszły początkowo w skład województwa płockiego, następnie (1837) – guberni płockiej. Gubernia ta została podzielona na mniejsze w 1867 i ziemie gminy Czerwonka trafiły do guberni łomżyńskiej. Dla województwa płockiego zaprojektowano herb łączący dwa historyczne herby głównych ziem wchodzących w skład województwa: płockiej i dobrzyńskiej. Gubernia łomżyńska natomiast otrzymała zupełnie nowy herb, przedstawiający w polu błękitnym łódź żaglową złotą, płynącą po wodzie srebrnej między dwoma rombami złotymi.

Rysunek 10: Herb województwa płockiego i guberni płockiej w Królestwie Kongresowym³²

Rysunek 11: Herb guberni płockiej³³

Rysunek 12: Herb guberni łomżyńskiej³⁴

³⁰ K. Niesiecki, *Korona polska (...)*, t. I, Lwów 1728

³¹ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Bastianow

³² Źródło: Wikipedia, autorstwo: Poznaniak

³³ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Poznaniak

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 gmina Czerwonka znalazła się w województwie warszawskim, w powiecie makowskim. Herb województwa warszawskiego miał przedstawiać w polu czerwonym orła srebrnego. Zrezygnowano zatem z umieszczania dodatkowych herbów mniejszych ziem³⁵. Międzywojenne projekty herbów wojewódzkich nie zdążyły wejść w życie.

Rysunek 13: Herb województwa warszawskiego II RP, oryginalny projekt z 1928³⁶

Rysunek 14: Herb województwa warszawskiego II RP, rekonstrukcja współczesna³⁷

Po II wojnie światowej zapomniano o herbach ziemskich aż do 1999 roku, kiedy nowa reforma administracyjna przywróciła powiaty. Krótco potem ustalono herby nowych województw i powiatów.

Herb województwa mazowieckiego przedstawia w polu czerwonym orła srebrnego z orężem złotym. Pierwszą jego wersję przyjęto 13 maja 2002. Wersja ta miała dodatkowo pierścień złoty na ogonie. Różniła się też stylizacyjnie – orzeł miał zamknięty dziób i opuszczone lotki skrzydeł³⁸. Herb ten zakwestionowała Komisja Heraldyczna i 29 maja 2006 przyjęto nowy herb³⁹.

Rysunek 15: Herb województwa mazowieckiego 2002 – 2006⁴⁰

Rysunek 16: Herb województwa mazowieckiego od 2006⁴¹

³⁴ *Гербы губерний и областей Российской Империи*

³⁵ Projekt Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie nadania herbów województwom, AAN, PRM 59-10, s. 18-21

³⁶ Rys. W. Graniczny

³⁷ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Poznaniak

³⁸ Uchwała Nr 90/06 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 29 maja 2006 r. w sprawie wzoru herbu Województwa Mazowieckiego oraz zasad jego używania. (Dz. Urz. woj. mazowieckiego z 2006 r. Nr 139, poz. 4595)

³⁹ Uchwała 50/02 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 13 maja 2002 r. w sprawie wzoru herbu Województwa Mazowieckiego (Dz. Urz. woj. mazowieckiego z 2002 r. Nr 183, poz. 4101)

⁴⁰ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Poznaniak

⁴¹ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Poznaniak

Herb ustanowił także powiat makowski. Przedstawia on na tarczy dzielonej w słup, w polu prawym, czerwonym, pół orła srebrnego z orężem złotym, w polu lewym, złotym, trzy maki czerwone o łodygach i liściach zielonych⁴².

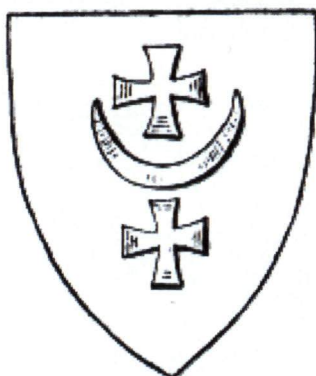

Rysunek 17: Herb powiatu makowskiego⁴³

Możliwości utworzenia herbu gminy

Przedstawiony wywód wskazuje potencjalne obszary które należy rozważyć przy projektowaniu herbu. Jako potencjalne motywy wypracowane w toku dyskusji między projektantami, władzami Gminy oraz Komisją Heraldyczną przyjęto motywy: szlachecki, parafialny oraz etymologiczny.

Miejscowe rody szlacheckie występowały w dużej liczbie i nie pieczętowały się jednym wspólnym znakiem. **Jednakże w 5 spośród 7 herbów szlacheckich miejscowych rodów pojawia się motyw krzyża kawalerskiego.** W herbie Szeliga, czyli jednym z domniemyanych herbów Budzyńskich z Budzyna ma on wydłużone dolne ramię i przekształcony został w krzyż ćwiekowy, natomiast w herbie Trzaska dwa krzyże występowały pierwotnie w miejscu ułamanych mieczy⁴⁴.

Rysunek 18: Pierwotna postać Trzaski, według Piekosińskiego

Dlatego też uważamy, że warto wprowadzić do projektu herbu Gminy motyw krzyża kawalerskiego. Ponieważ krzyż ten należy do uniwersalnych symboli rycerstwa, będzie symbolizował nie tylko Budzyńskich, Gutowskich, Perzanowskich i Krzyżewskich, ale również inne rody, nie noszące krzyża w herbie oraz wszystkie nieznanne nam jeszcze rody drobnej szlachty Czerwonki i okolic.

Motyw miejscowej parafii jest kolejnym atrakcyjnym tematem. Obecnie na terenie Gminy posługę pełni kilka parafii. Parafia w Czerwonce została erygowana w 1676 roku i obejmuje obecnie wsie Czerwonka, Cieciorzki, Ciemnowo, Janopole, Dąbrówka, Lipniki,

⁴² Uchwała Nr XVII/163/2001 Rady Powiatu Krośnieńskiego z dnia 27 lutego 2001 r. w sprawie herbu powiatu i flagi powiatu

⁴³ Źródło: Wikipedia, autorstwo: Poznaniak

⁴⁴ F. Piekosiński, *Heraldyka polska wieków średnich*, Kraków 1899, s. 167

Mariampole, Perzanowo, Sewerynowo, Soje, Tłuszcz, Zacisze czyli około połowę obecnych wiosek w gminie. Do parafii w Różanie należy Adamowo i Ponikiew Wielka, do parafii Św. Małgorzaty w Gąsewie – Guty Duże i Małe oraz Krzyżewo Jurki, do parafii Przemienienia Pańskiego w Płoniawach należy Krzyżewo Marki, zaś do parafii Św. Józefa w Makowie Mazowieckim – Budzyno-Bolki, Budzyno-Lipniki i Jankowo. Wszystkie te parafie są parafiami historycznymi⁴⁵.

Jak zatem widać, wprawdzie gmina leży na terenie kilku parafii, ale to do parafii Czerwonka należy najwięcej wsi. Ponadto, parafia ta jest jedyną, której ośrodek leży na terenie gminy. Patronką parafii w Czerwonce jest od początku jej istnienia Św. Maria Magdalena. Święta ta patronuje obecnie tylko gminie Banie, więc nawiązanie do niej będzie zabiegiem nadającym herbowi Gminy oryginalny charakter.

Św. Maria z Magdali miała być wśród kobiet, z których Jezus wypędził złe duchy w czasie swych wędrówek. Część autorów, jak Św. Grzegorz Wielki, utożsamia Marię Magdalenę z jawno grzesznicą, która według Św. Łukasza obmyła Jezusowi nogi, zaś ten odpuścił jej grzechy. Maria Magdalena znajdowała się wśród kobiet stojących pod krzyżem w czasie Męki Pańskiej, była także pierwszą osobą, która ujrzała pusty grób Jezusa. Mimo iż utożsamienie Marii Magdaleny z jawno grzesznicą nie jest pewne, ikonografia i teksty liturgiczne tak właśnie tę świętą przedstawiają – jako nawróconą jawno grzesznicę⁴⁶. Najbardziej znanym atrybutem świętej jest pojemnik z wonnościami, ale ikonografia zna jej przedstawienia także z innymi symbolami: włosienica, krzyż pokutny, bicze (pokuta), czaszka ludzka (przemijanie), diabelskie głowy (opętanie). Z Marią Magdaleną łączy się także symbolika róży. Wywodzi się ona z kilku elementów związanych z tą świętą. Po pierwsze, jest ona uznawana za patronkę ogrodnictwa, od sceny w ogrodzie, gdzie święta wzięta zmartwychwstałego Jezusa za ogrodnika. Po drugie, z Marią często łączy się symbole zbytku. Po trzecie, istnieje legenda, według której trzy nawróconej grzesznicy miały odmienić czerwoną barwę płatków róży na białą (symbol niewinności).

W związku z tym, za atrybut Marii Magdaleny, rzadko wprawdzie wykorzystywany, uznaje się także wianek różany, który to atrybut (podobnie jak opiekę nad ogrodnikami) dzieli ze Św. Dorotą⁴⁷.

---

⁴⁵ Informacje diecezji: łomżyńskiej i płockiej

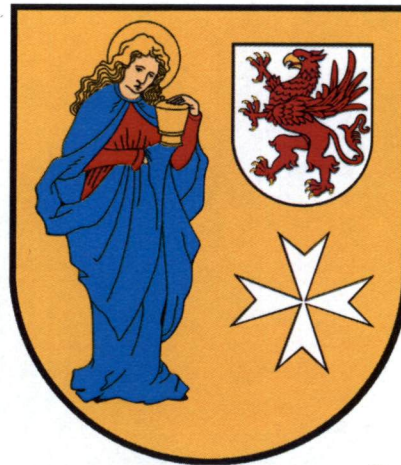
⁴⁶ W. Zaleski, *Święci na każdy dzień*, Łódź, 1984, s. 414-416

⁴⁷ A. Karłowska-Kamzowa, A. Gąsiorowski, *Kobieta w kulturze średniowiecznej Europy*, Poznań, 1995, s. 179, za red.: G. Kerscher, *Hagiographie und Kunst. Der Heiligenkult in Schrift, Bild und Architektur*, Berlin 1993, s. 120 oraz red.: J. Siebert, *Lexicon christlicher Kunst: Themen, Gestalten, Symbolen*, Wiedeń 1980

Rysunek 19: Maria Magdalena z wiankiem różanym i pojemnikiem z wonnościami

Rysunek 20: Herb gminy Banie⁴⁸

Odwołując się do świętej patronki, wpisujemy się w najlepsze tradycje polskiej heraldyki korporacyjnej. Święty patron lub jego atrybuty na pieczęci miejskiej czy gminnej mogły być przejawem szczególnego kultu religijnego, patron miał zabiegać o pomyślność dla miasta u Boga i roztaczać opiekę nad mieszkańcami⁴⁹. Ponadto, nawiązanie do parafii przywoła także skojarzenia z budynkiem kościoła, który jest jedynym znaczącym zabytkiem na terenie Gminy.

Konsultując projekty z władzami Gminy ustaliliśmy, że będziemy nawiązywać nie bezpośrednio do postaci świętej, ale tylko do jej atrybutów. Unikniemy w ten sposób podobieństwa do herbu gminy Banie. W naszej, oraz Komisji Heraldycznej opinii, wyrażonej na konsultacjach 23 marca 2012, interesującym do wykorzystania w herbie atrybutem będzie wieniec różany. Atrybut ten jest rzadko spotykany, będzie więc rozwiązaniem oryginalnym. Ponadto, motyw wianka, stwarza ciekawe możliwości kompozycji z innymi godłami.

Nawiązując do etymologii nazwy Gminy rozważano głównie symbolikę związaną z rzeką. Interesująca koncepcja pojawiła się jednak na konsultacjach z Komisją Heraldyczną. Pojawił się pomysł, zaakceptowany przez Komisję, aby nawiązać do wspomnianych olchowych liści spadających do wody. Zdajemy sobie sprawę, że taka etymologia nazwy jest niepewna, dlatego motyw liścia olchowego proponujemy potraktować symbolicznie, jako nawiązanie niekoniecznie do prawdziwej etymologii, ale do częściowo legendarnego pochodzenia nazwy. Przyjęte jest, przy tworzeniu nowych herbów, nawiązywanie do lokalnych podań, dlatego też uważamy za poprawne, nawiązanie do podania o genezie nazwy. Ponadto, wydaje nam się, że umieszczanie w herbie motywów nawiązujących do zakaźnej choroby będzie nie na miejscu, zaś do osoby o przezwisku Czerwony nie sposób nawiązać.

Po ustaleniu godeł kwestią do rozwiązania pozostała kompozycja i barwy. W przypadku barw słuszne wydało się sięgnięcie po czerwień oraz srebro i złoto czyli barwy herbowe Mazowsza. W ten sposób nawiązać można do symboliki ziemskiej bez sięgania po elementy mazowieckiego godła – przedmioty heraldyczne zbyt wysokiej rangi dla jednostki takiej jak gmina.

W kwestii kompozycji naturalne wydało się umieszczenie krzyża pośrodku, wewnątrz wienca. W wieniec ten, składający się z róż oraz kolczastej obręczy, wpleciono także liście olchy. Dzięki temu uzyskano pojedyncze godło, co razem z krzyżem dało liczbę jedynie

⁴⁸ Źródło: Wikipedia, autorstwo: J. Grzelak

⁴⁹ M. Adamczewski, *Pieczenie urzędowe władz lokalnych z obszaru Polski centralnej, cz.3 Pieczęcie władz miejskich do 1950 roku*, Zgierz 2010, s. 9n

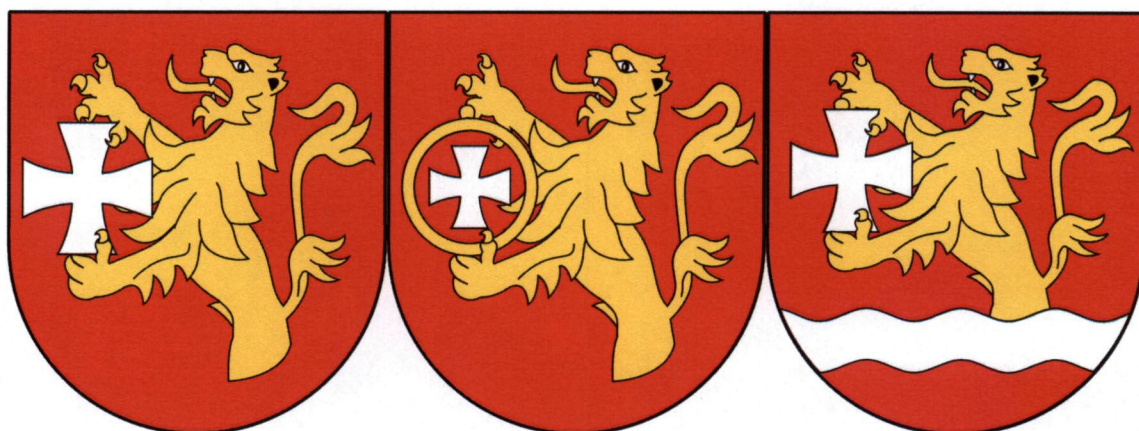

dwóch godeł, bez rezygnacji przy tym z bogatej symboliki. Liczbę kwiatów róży, par liści i par kolców w wieńcu ustalono na siedem, co odpowiada liczbie gniazdowych wsi na terenie Gminy.

Wieniec z róż i liści olch, poprzez swój okrągły kształt, może także przywoływać skojarzenie z prawdą, czyli okrągłą podstawką pod kocioł, jaką trzyma w łapach lew w herbie Prawdzic. Zyskujemy w ten sposób dodatkowe nawiązanie do rodziny Ciemniewskich, którzy wyróżniają się spośród całej gniazdowej szlachty na terenie Gminy, jako fundatorzy nowej świątyni w Czerwonce w 1780.

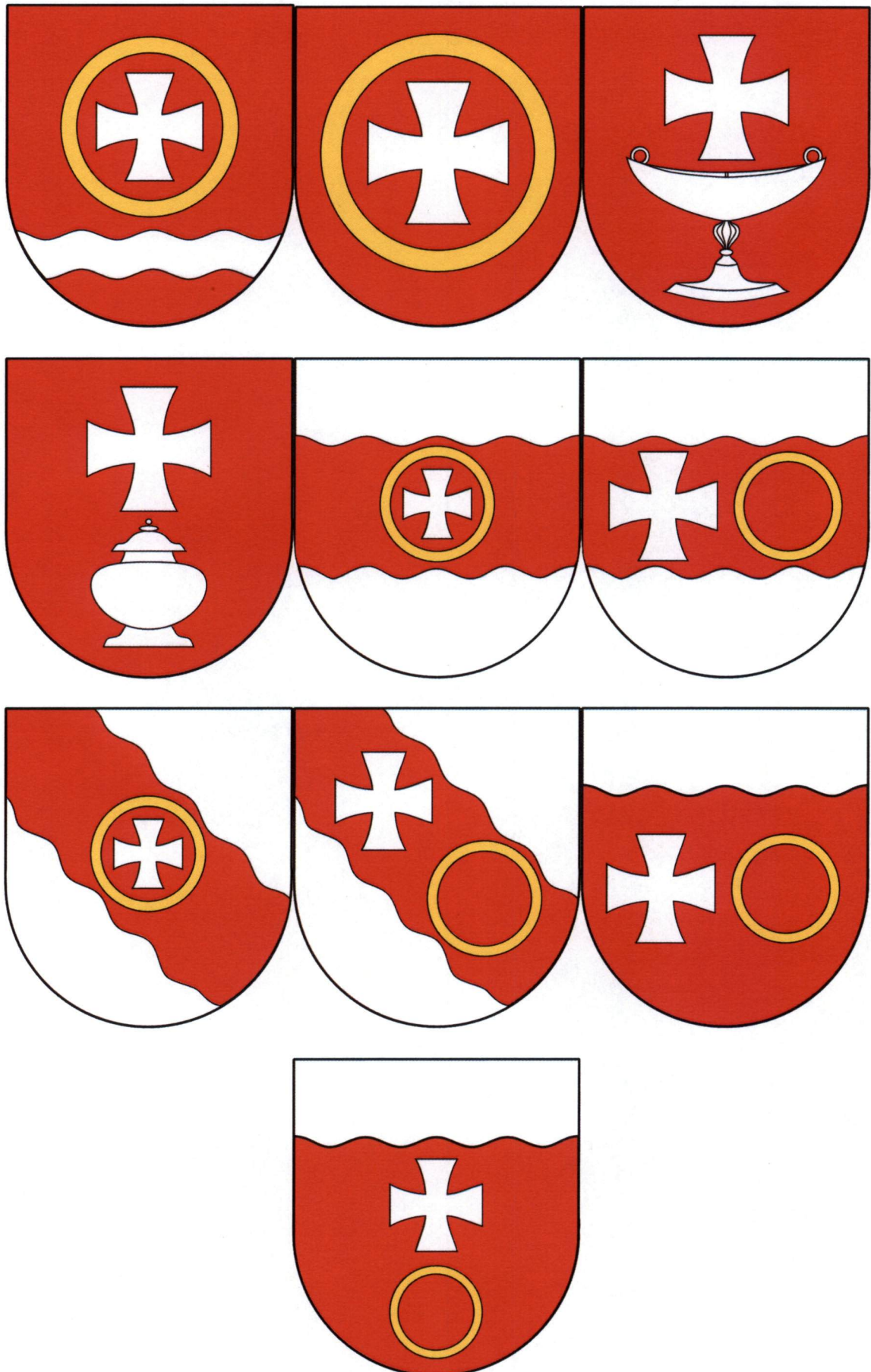
Odrzucone projekty herbu gminy Czerwonka

Poniżej, dla porządku oraz unaocznienia procesu wypracowywania ostatecznego projektu, przedstawiamy projekty odrzucone na etapie konsultacji z Gminą. Projekty te dzielą się na dwie grupy: pierwsza kładzie nieco większy nacisk na powiązania z Ciemniewskimi, dając jako jedno z godeł bądź pół lwa wspiętego, bądź samą prawdę. Druga grupa używa innych niż wieniec atrybutów Marii Magdaleny. W projektach przewija się też motyw rzeki lub linii falistej, jako bardziej bezpośrednie nawiązanie do hydronimicznej etymologii nazwy Czerwonka. Ostateczny zestaw trzech projektów przedłożono na konsultacjach z Komisją Heraldyczną 23 marca 2012. Spośród nich, Komisja wskazała projekt z wieńcem i krzyżem jako najciekawszy w jej opinii. Zaleciła jedynie niewielkie poprawki kształtu krzyża.

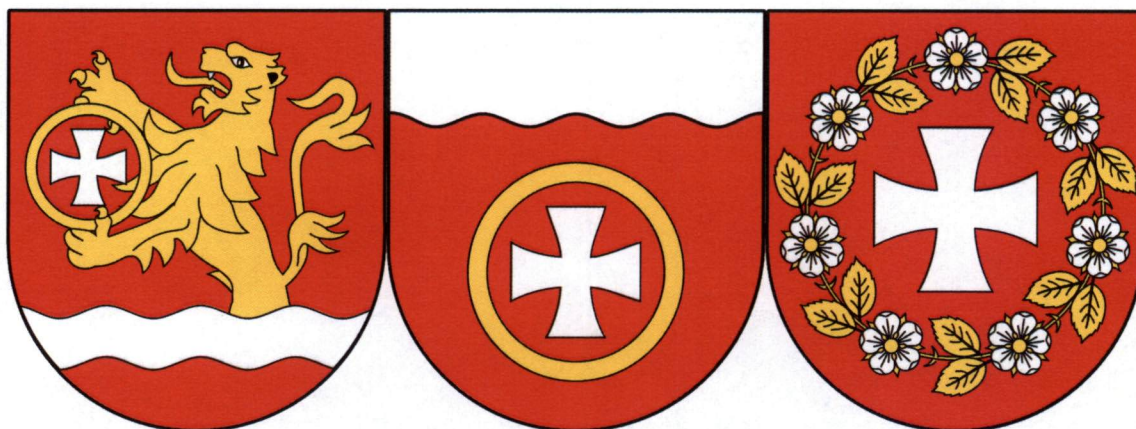

Tablica 1: Projekty odrzucone na etapie konsultacji z Gminą

Tablica 2: Projekty odrzucone na etapie konsultacji z Gminą c.d.

Tablica 3: Projekty wybrane do przedłożenia na konsultacjach z Komisją Heraldyczną

Herb gminy Czerwonka

Powyższe rozumowanie skłania nas do przedstawienia następującego projektu herbu gminy Czerwonka:

W polu czerwonym krzyż kawalerski srebrny, otoczony wieńcem z 7 róż srebrnych z środkami i listkami złotymi, 7 par listków olchowych, na obręczy złotej z 7 parami takichż kolców. Całość na tarczy typu hiszpańskiego.

Krzyż kawalerski symbolizuje miejscowe rody szlacheckie, w szczególności Budzyńskich, Gutowskich, Perzanowskich i Krzyżewskich, ale także, poprzez uniwersalną rycerską symbolikę krzyża kawalerskiego, również pozostałą szlachtę.

Wieniec różany, ze srebrnych (białych) róż, to atrybut Św. Marii Magdaleny, patronki miejscowej parafii, która, erygowana w 1676, jest najstarszą instytucjonalną poprzedniczką dzisiejszej gminy.

Liście olchowe nawiązują do etymologii nazwy Gminy, która ma się wywodzić od nazwy rzeki Czerwonka, barwiącej się na czerwono od liści olchowych, opadających i butwiejących w wodzie.

Barwy użyte w herbie symbolizują m.in.: srebro – czystość, prawdę, niewinność, czerwień – chwałę, odwagę, waleczność, ogień. Niezależnie od tego, znaczenie mają też konfiguracje barw: srebrna z czerwoną symbolizuje odwagę, zaś złota z czerwoną – wolność, stałość i niezależność⁵⁰. Dopuszcza się, na potrzeby poligrafii i grafiki komputerowej, wyrażanie tynktury srebrnej przez kolor biały, złotej przez kolor żółty.

Flaga gminy Czerwonka

Proponujemy, aby flaga gminy nawiązywała dodatkowo do przekazów wiążących etymologię nazwy Gminy z nazwą rzeki Czerwonka, poprzez umieszczenie na białym płacie herbu Gminy ponad czerwonym polem, oddzielonym linią falistą. Płat jest prostokątem o proporcjach 5/8. Proporcja wysokości pola czerwonego, falistego (licząc od grzbietów fal) do wysokości flagi, wynosi 1/5.

Pozostałe symbole gminy

Pozostałe symbole gminy: pieczęć i baner są pochodnymi odpowiednio herbu i flagi. Baner to odpowiednik flagi z pionowym układem godła. Pieczęć zaś zawiera w okrągłym polu godło herbu z legendą na otoku. Przerwy nadano kształt krzyżyków, spotykanych na

⁵⁰ P. Dudziński, *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1997, s. 40-42

pieczęciach miejskich okresu staropolskiego. Krzyżyki stylizowano tak, aby przypominały krzyż z godła herbu.

Kwestie techniczne

Specyfikacja barw CMYK:

Złoty – C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%
Srebrny – C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%
Czerwony – C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

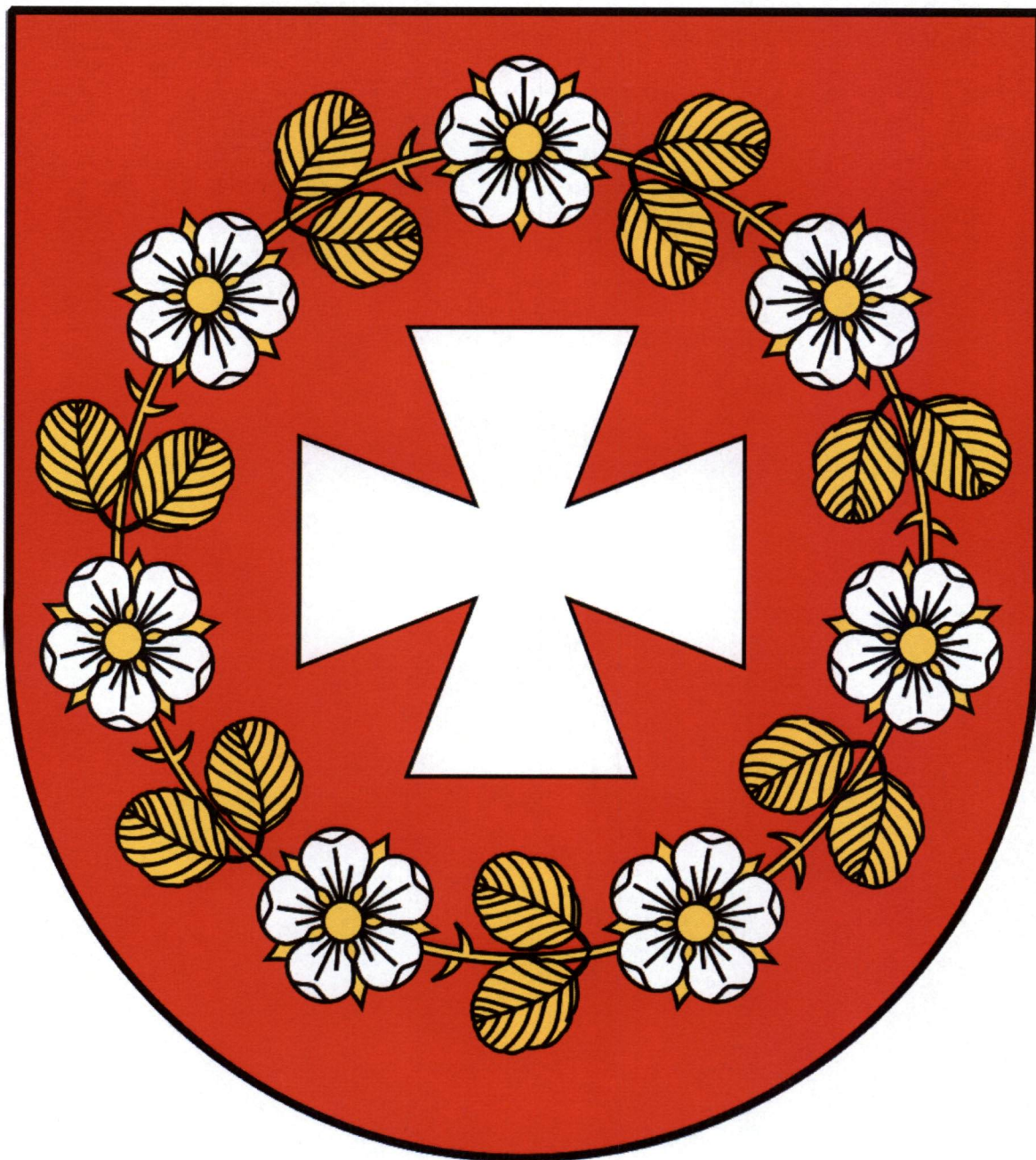
Załączniki:

1. Kolorowy rysunek projektu herbu gminy Czerwonka,
2. Kolorowy rysunek projektu flagi gminy Czerwonka,
3. Kolorowy rysunek projektu baneru gminy Czerwonka,
4. Konturowy rysunek projektu herbu gminy Czerwonka,
5. Konturowy rysunek projektu flagi gminy Czerwonka z naniesionymi proporcjami
6. Konturowy rysunek projektu baneru gminy Czerwonka z naniesionymi proporcjami,
7. Rysunek projektu pieczęci gminy Czerwonka,
8. Rysunek projektu pieczęci radzieckiej gminy Czerwonka,
9. Rysunek projektu pieczęci wójtowskiej gminy Czerwonka.

PRZEWODNICZĄCY RADY

Wiesław Widomski

Załącznik nr 1 – Kolorowy rysunek projektu herbu gminy Czerwonka

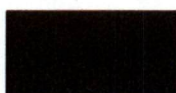
C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

PRZEWODNICZĄCY RADY
Widomski
Wiesław Widomski

Załącznik nr 2 – Kolorowy rysunek projektu flagi gminy Czerwonka

C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

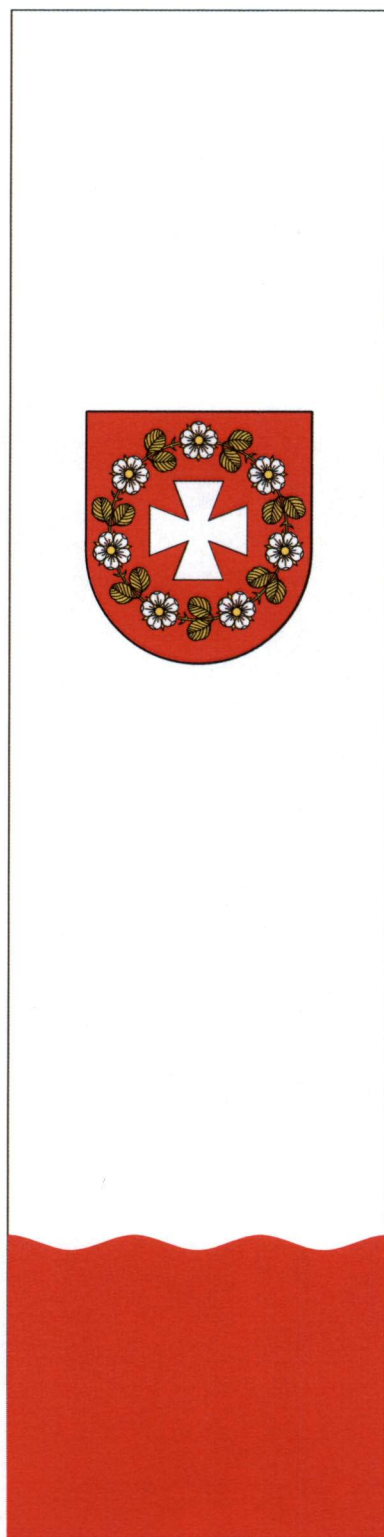

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

PRZEWODNICZĄCY RADY

Wiesław Włodarczyk
Wiesław Włodarczyk

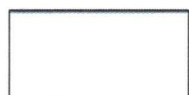
Załącznik nr 3 – Kolorowy rysunek projektu baneru gminy Czerwonka

C: 0%, M: 15%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 100%, Y: 100%, K: 0%

C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 0%

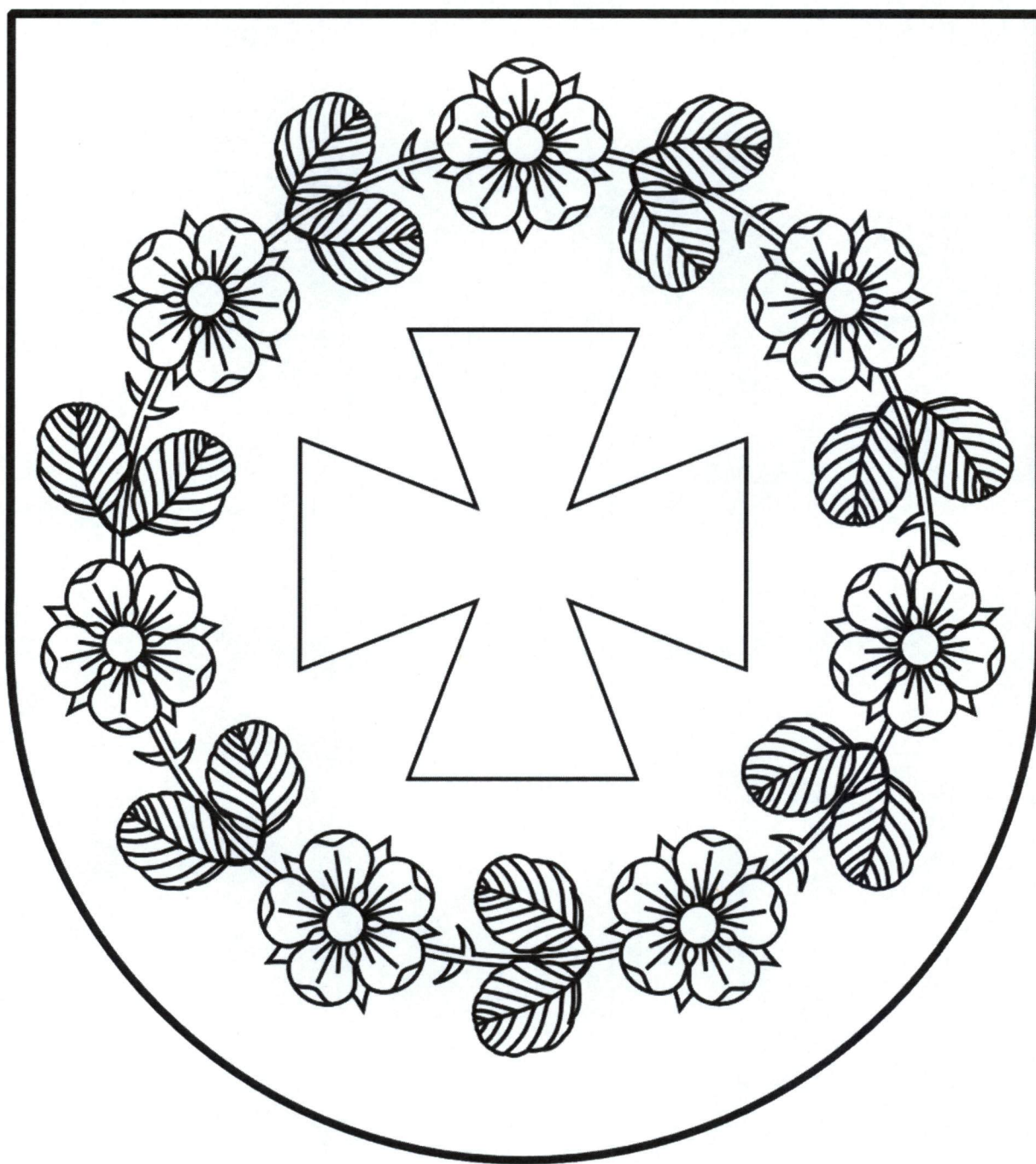
C: 0%, M: 0%, Y: 0%, K: 100%

PRZEWODNICZĄCY RADY

Wiesław Włodarski

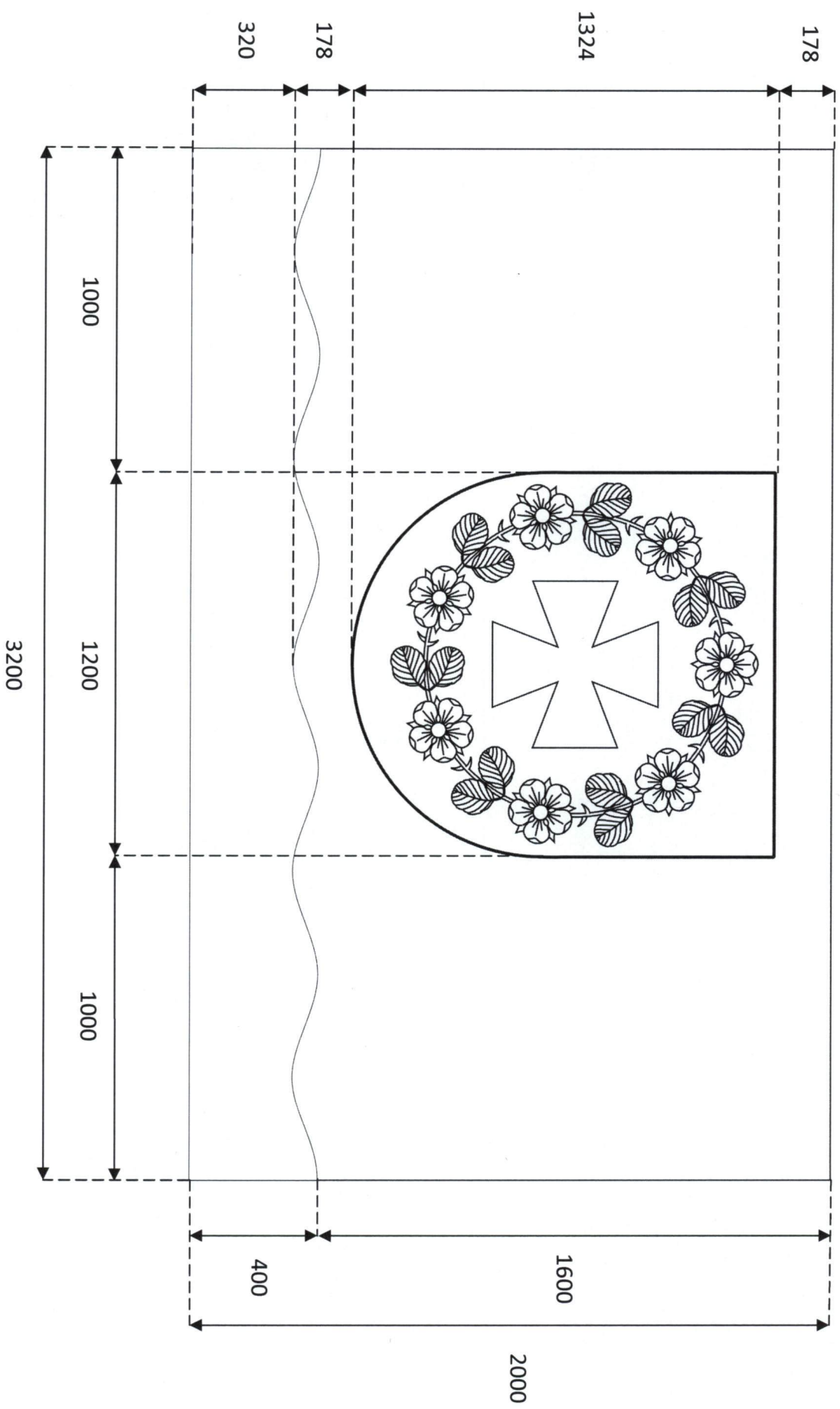
Załącznik nr 4 – Konturowy rysunek projektu herbu gminy Czerwonka

PRZEWODNICZĄCY RADY

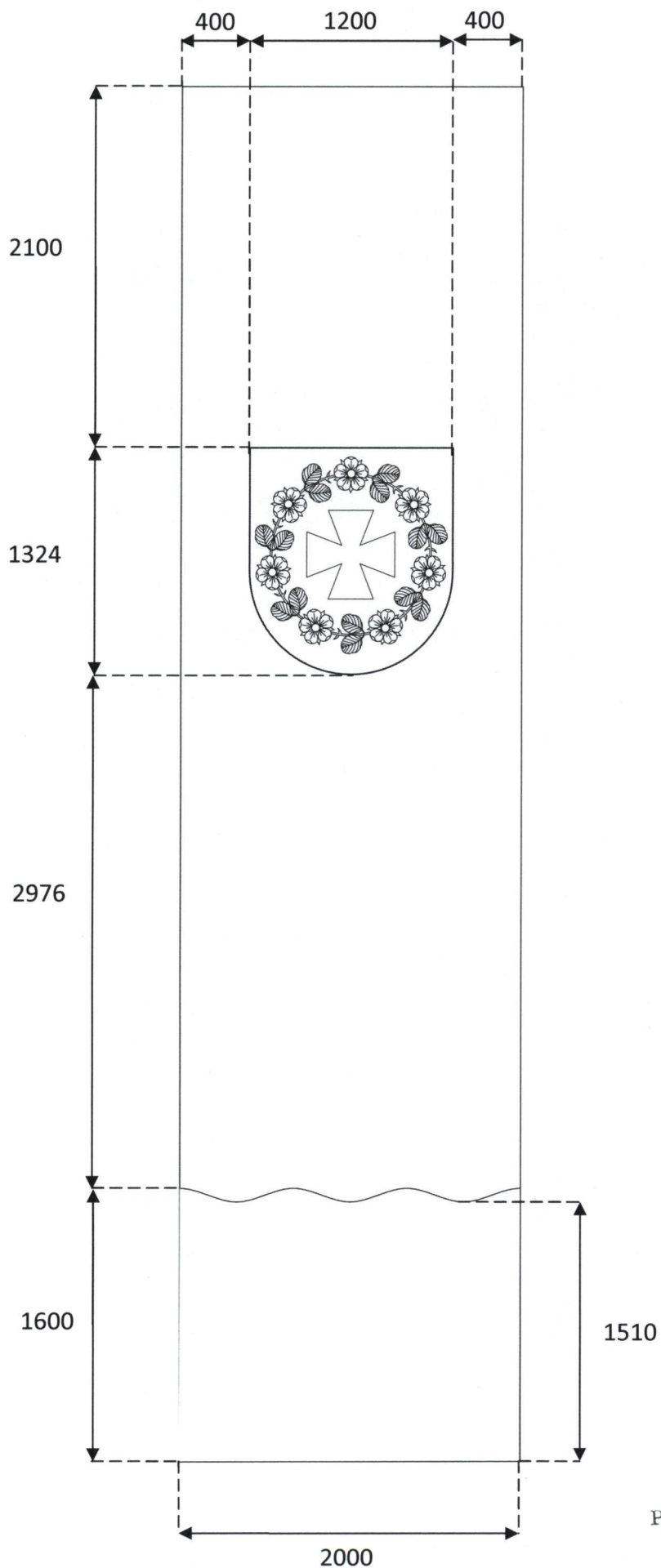
Wiesław Włodowski

Załącznik nr 5 – Konturowy rysunek projektu flagi gminy Czerwonka z naniesionymi proporcjami

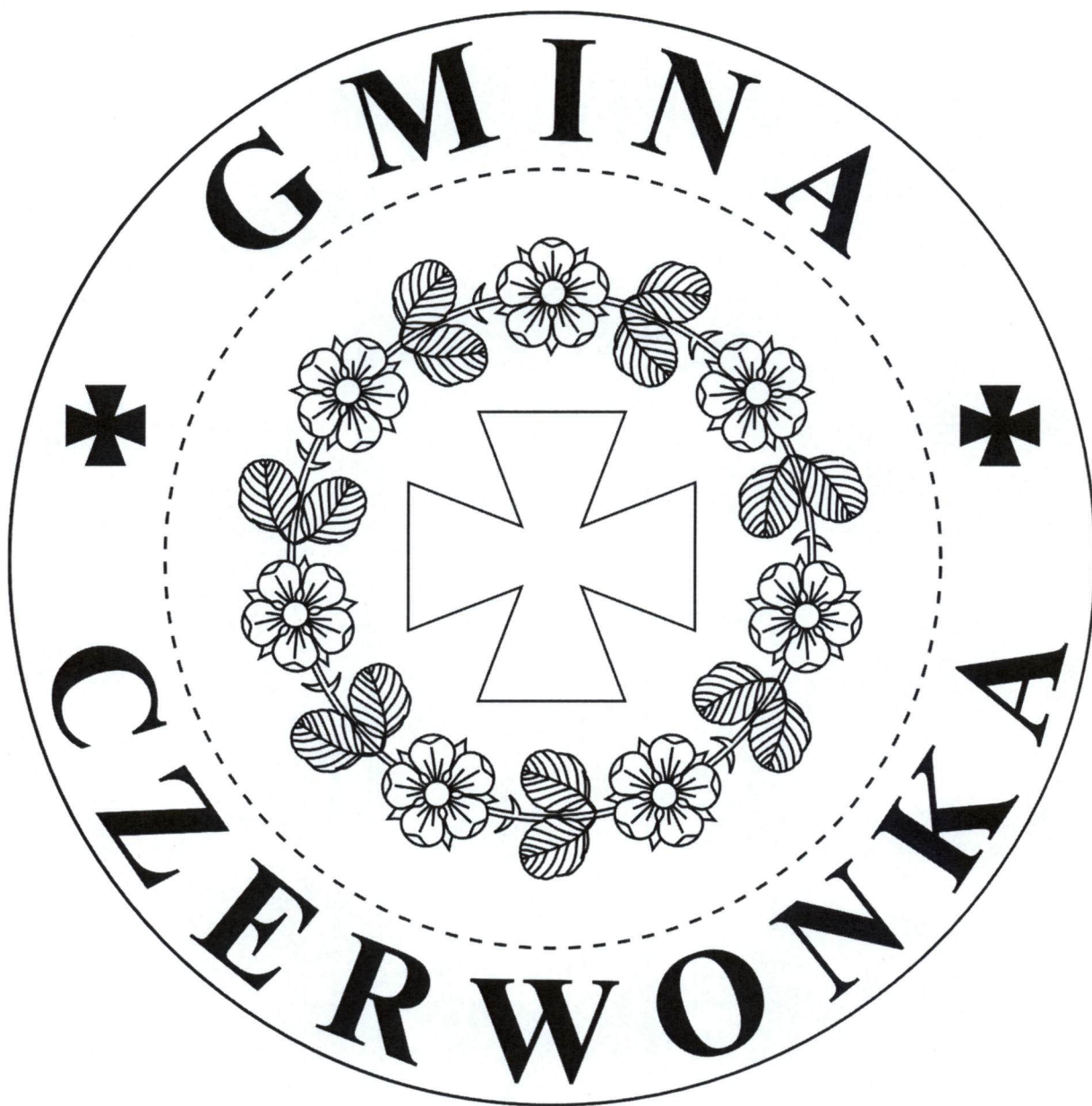

Załącznik nr 6 – Konturowy rysunek projektu baneru gminy Czerwonka z naniesionymi proporcjami

PRZEWODNICZĄCY RADY
Wiesław Widomski

Załącznik nr 7 – Rysunek projektu pieczęci gminy Czerwonka

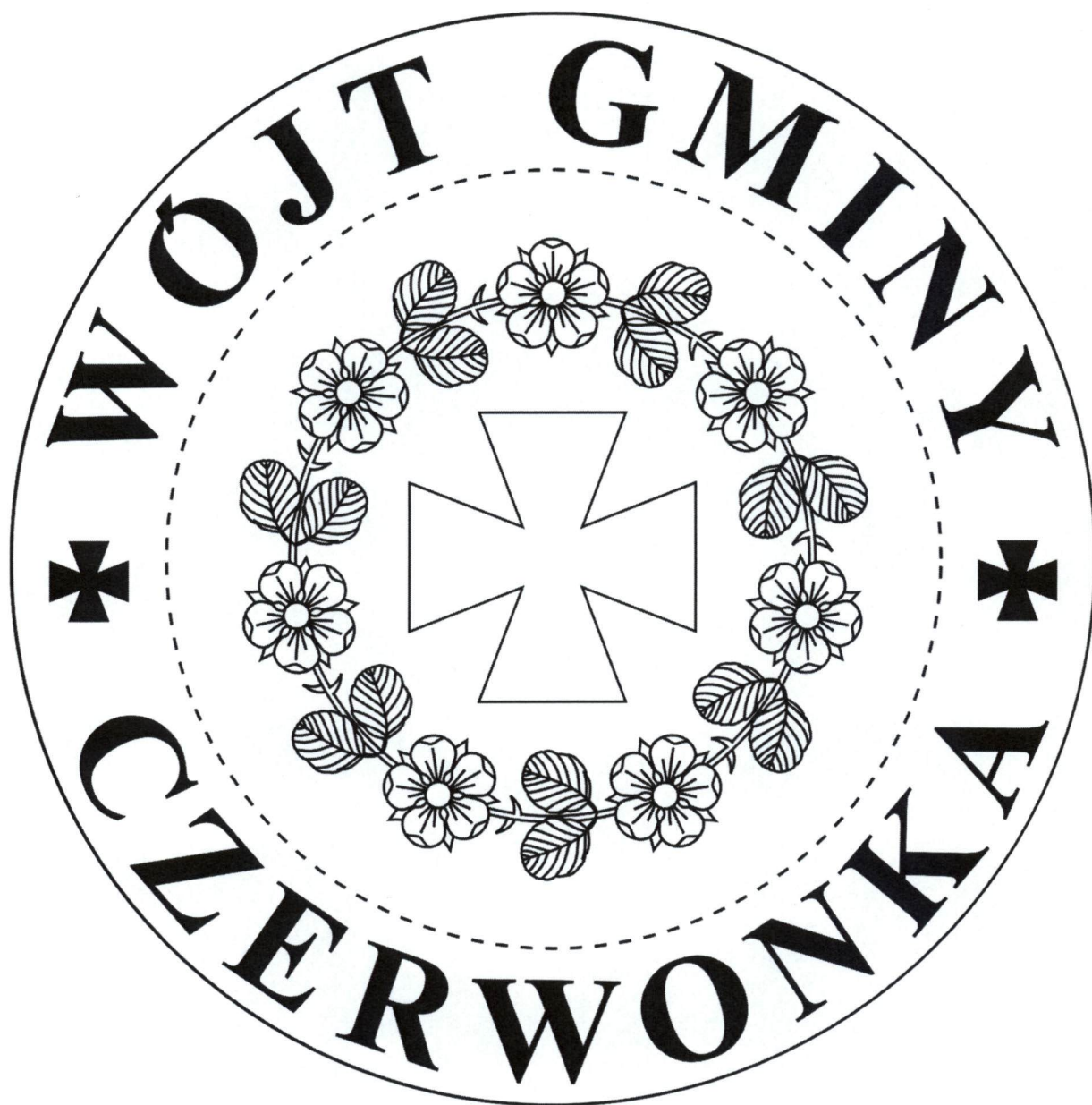
∅ 36 mm

PRZEWODNICZĄCY RADY

Wiesław Widomski

Załącznik nr 8 – Rysunek projektu pieczęci wójtowskiej gminy Czerwonka

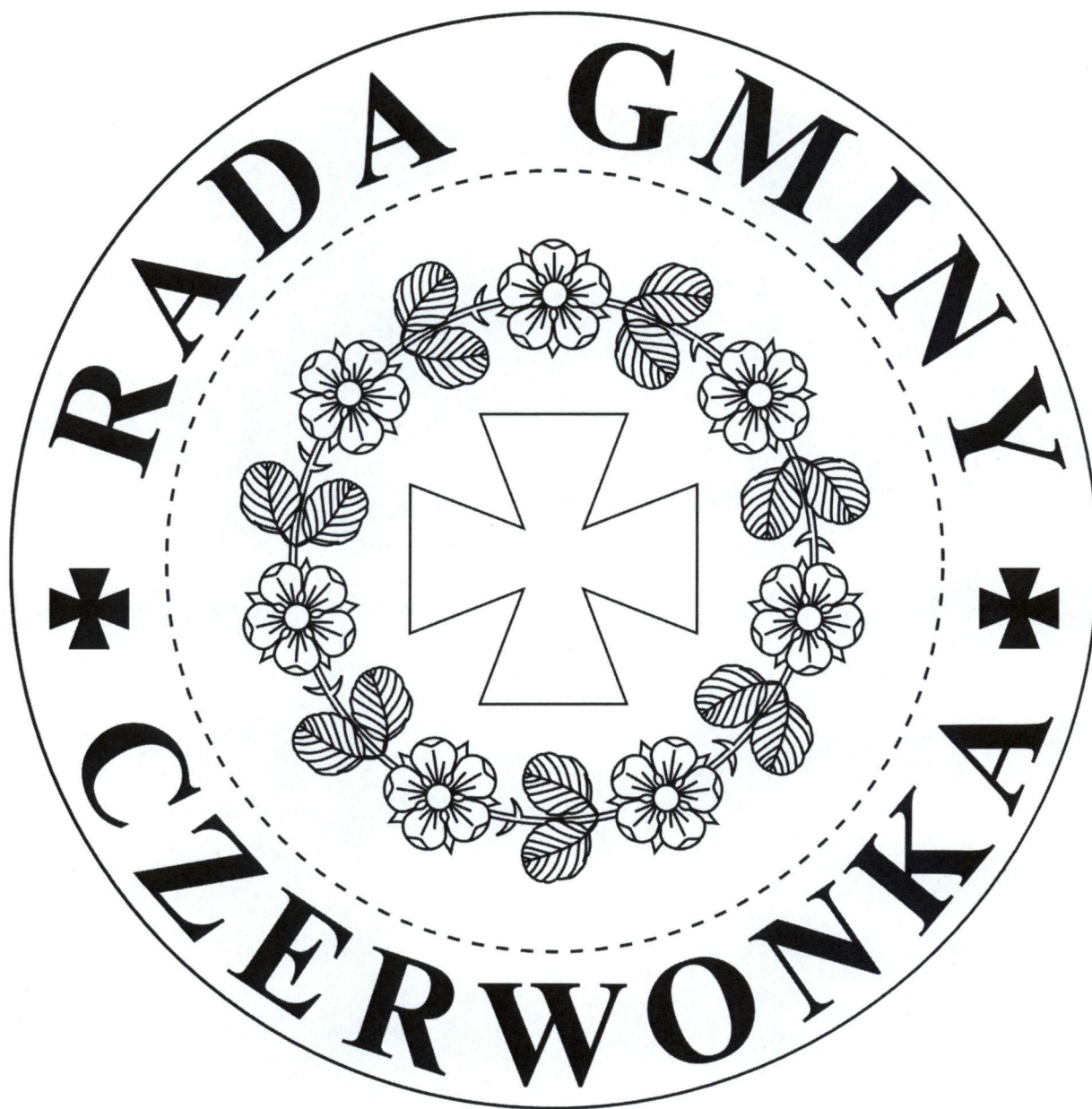

Ø 36 mm

PRZEWODNICZĄCY RADY

Widomski
Wiesław Widomski

Załącznik nr 9 – Rysunek projektu pieczęci radzieckiej gminy Czerwonka

Ø 36 mm

PRZEWODNICZĄCY RADY

Wiesław Widomski